

BEASAIN

DATU OROKORRAK

Beasaingo udalerria Goierriko eskualdean kokatuta dago. Gipuzkoaren barnealdean eta hiriburutik 42 kilometro. Iparraldean Belzama eta Azpeitiarekin egiten du muga, Hegoaldean Lazkao, Olaberria eta Idiazabalekin, Ekiadean Ordizia, Itsasondo eta Salatzekin (Bidegoian) eta Mendebealdean Ormaiztegi eta Ezkio-Itsasorekin. Sei populazio-gunez osatuta dago: Oriñón ibarren haranea, Kokatua dagoen lirinea, Arriaran, Astigarreta eta Guindarraga auzoak eta Aratz-Matxinbenta eta Garin elizateak. Oria ibaiaren harana izan ezik, lurra menditsua da, 500 m-tik 800era biltarteko alturak dituena. Mendiak garrantzitsuena, 858,5 m-k oltzarrakoa. Murumendi dago. Oria ibalak udalerria zeharkatzen du eta, bere Ibilbidean, ibai txikiagoen eta errekastoen urak jasotzen ditu. Beasain eta gainerako probintzien arteko komunikazioak bikainak dira. Madril-Irun-Paris linea erakartzen du, bai eta zenbait errepidetik ere, hala nola N-1 (Madril-Irun), C-632 (Beasain-Durango), C-120 (Beasain-Lizarra) eta abarek.

Udalerrira ekonomia muguzten duen motorea industria da. Bere garantziagatik, bestea beste hauek nabarmentzen dira: CAF (hainbat motatako trenak fabrikatzeko ditu) INDAR (makina teknikak, hidraulika eta ponjak egiten ditu) ESTANDA fundiakoz (altzairuak galdezko zerbitzuak).

HISTORIA

Basagain, Triguazt I eta Triguazt II eta Ilaun tumuluek eta Larrarte, Muramendi (Iparraldeko, Muramendi Hegoaldeko eta Trikumutegi trikuharriek). Beasainen jendea antzinako bizi zela zelta pentsatzeariengatik. Jasota dagoenaren arabera, XIII. mendean hainbat leinu (hala nola Igartzeta eta arriarandarrak) bertan finkatuta zeuden. 1615ean "Berezko Hiriburu" titulu zuen.

Gaur egun hirugabea, baserri sakabanatuetak eta bost auzok (Arriaran, Astigarreta, Garin, Guindarraga eta Aratz-Matxinbentak) osatzen dute. Orain gutxi arte, auzo horietako hiri, hiru independente izan ziren.

INTERES GUNEAK

Andre Maria Zeruratuaren eliza
1399an Igartzazko jauretxeko kaperari atxiki zitzaion. Aurrerago, XVI. mendean hasita XVIII. ean amaitu ziren hainbat berrerainkuntzaren ondoren, emaitza egungo Jasokundeko Andre Mariaren ermita.

Loinazko Andre Mariaren ermita
Hainbat urtean Loinazko feriak ermita horren inguruan egin dira. Sarrerako ateak, tenplu horren zaindariaz kan ziren Arriaran Etxearen armaria du gainean.

Loinazko San Martinen basilika
1691ko maiatzaren 29an inauguratu zen. 1847an eraitsi ondoren, 1848an estilo neoklasikoko egungo zurekin ordezkatu zen. Dena den, antzinako basilikaren erretratua gordetzen.

Loinazko San Martin plaza
Bi altura diu lurrazen desnala naturala gaintzeko. Udaletearrekin batera eraiki zen 1924an. Eraikina harlanduzko da eta arkapea du. Adreiluzko erlojuaren dorrea mudejar estiloso eraikita dago.

Tren-geltokia
1986an inauguratutako eraikin hau euskal estiloko da. Aurreko geltokiaren leku berean eraiki.

Sagastigoitzi parkea
Aisialdirako parke honek Goierriren gaineko ikusmira bikainak eta 50 zuhaitz mota baino gehiago eskanantzdu, gorostak, haritzak eta gaztainondoak, bestea beste. 1909. urtean kontor honetan udalerriari ura emanago zion lehen ur-biltegia eraiki zen eta herriarrek hori eskerzatu berteratara errera egiten zuten.

Urbieta eraikina
Udal hirilegia izateko eraiki zen. 1930eko abenduaren 31n inauguratu zen eta 60 urte egin zituen jarduera horren. Herriaren jardua hori eten zenean, zaharberitu eta egokitu egin zen diziplina antzeko zentro bihurtuz. Hala, kultura-ekintza ugari biltzetan berant. Bestalde, Gizarte Segurantzako Institutu Nazionala eta Lanbide ere bertan daude. Urbieta izena jarri zitzazion Oria eta Agauntza ibaik bat egiten duten tokiz-izena hori delako.

Olaran eraikina
1929. urtean, Florencio Mocoroa arkitektoak egokitutako eraikina "Manufacturas Olaran" enpresak eskatuta. Bere ekoizpena goi mailako tapizgintzarako larrua onteko lanetara zuzendua zegoen.

Beasaingo Jose Miguel Iturrioz kalean kokatuta dago. 2003an lanetegi dilutu industria eta arkitektura balioko aintzat hartuta, kultura ondare gisa monumentu izendapenez Euskal Kultura Ondarearen zerrenda orokorrean sartu zen.

Usurbur antzokia
Zinema, antzerkia, musika emanaldia, dansa eta herriko elkarreta eta eragileek eskainitzen dituzten ikuszkizunen argotekoa.

Udaletxea
1924ko urrian 26an inauguratu zen. Udal eraikinak hareharritzko harlanduz eraikiak dira. Hiru eraikuntza blokeetan banatuta, arkuek eta adreiluz atxikitakutako etxezko dorea nabarmentzen dira. XVI. mendean arrakasta zuen estilo mudejarri jarraitu. Dorrean, hiribilduaren armaria eta zintzilik dagoen erloju nagusitzen dira. Proiektuareng elgea Guillermo Eizagirre arkitektoa izan zen eta eraikitzalea Jose Francisco Zabala zegamarría.

Antziztar kiroledigia
Antziztar kiroledigia urte osoan zehar erabiliz eta gozo dezakete hirrak. Bere instalazioak edozein alda bainditzetako erabiliztalea mota guztiztan prestata daude, bai partikularrentzat, kioskit, kiroleko elkarretatik edo ikastetxezentzat. Erabiliztale orok arukturiko bire esparrua. Antziztar kirolediak ondorengo instalazio multzoa ditu: ur-parteak, balnearium-termak, fitness zentroa eta kiroletako esparruak.

Usurbur eta Murumendi mendiek
Usurbur mendia Murumendi mendilerroan dagoen 707 metroko mendia da. Bere gailurrean zurze zuri handi bat dago. Usurburko tontorrean alboko Argortak zelaian ospatzen dira 1980. urteaz gerotz Beasain-Murumendi ikatxilarren lehen asteburuan eta bertako pertsona edadetutu ere omendatua egiten zaie.

Murumendi mendian 867 metroko garaiera du. Euskal sineskeren arabera, Mari damaren bizekutetako bat da eta bertan aurkitzen da Marilen Kobazuloa. 2011an Burdinoroko herriko gotorri bat aurkitu zen mendi honetan.

■ IGARTZAKO MONUMENTU-MULTZOA

Igartzako jauregia
XVI. mendean hasieran eraiki zen eta goiko oineko zurezko egitura eta barruko patioa ditu nabarmenenak. Zurezko arkitekturaren arloan, Euskal Henrike adibiderik onentokoa da. Jauregiak, XV. mendean eraitsia izan zen antzinko Erdi Aroko dorretxe ordezkatu zuen. Haren arkeologia-hondakinak bere alboan aurkitu ziren.

Igartzako presa
1568an eraikitako presa 20 metroko egurrezko habez eginda dago. Presaren aztarnak agertzen ziren 1687an eraikitako harriko presa eraitsi ondoren. 1982an eraitsi zen harriko presa hura, eta, urtebetik berandoago, 1983ko abuztuko uholde larriaren ondorioz, lokatz artean agerian gelditu ziren lehenagoko egurrezko presaren aztarnak. 1987an, Aranzadi Zientzia Elkarteko egurrezko presaren aztarnak biltziratzen dira, 2011n, Albaola Itsas Kultur Erazkunde berriak egin zituen presa zatikak. Presa hori egun ingeniarrietan lekuo garrantzitsua eta ezaguarri horiek dituen barakara da Europa osora.

Igartzako burdinola
Erdi Aroaz gerotzak behintzat, burdina fabrikatu izan zen Igartzan hurrenez hurren izandako burdinoletan. Horietan azkenekoa, Frantzisko Iberokok diseinatu zuten 1782an. Ura blitzez adalparoa eta handik isurtzen da ura orla.

Gainera, tailerra eta bi ikaztegi handi ditu. Bere inguruan burdin mea egoten zen pilatuta.

Igartzako errota
XV. mendean jada aipatua izan arren, gaur egungo errota hidraulikoa 1740. urtean berriera zehi eta hiru errota-bikote ditu. XX. mendean hasieran, turbinak bat gehitu zituen energia elektrikoa sortzeko.

Belengo Andre Mariaren ermita
XVII. mendean eraikitako ermita honen aldarearen gainean Clara Gangutaren margolarriaren koadro jari da. Bertan, Belengo Andre Mariaren ikonografia, Murumendiko dama eta Goierriko paisaiak islatzen dira. Igartzako emakumei zuzendutako eremu bat da honako hau.

Zubia eta gurutzeta
Zubia XVI. mendean eraiki zen eta bere profil bizkarrian zehar, hareharritzko laitzadun galtzada zaharra dago goredeta. Gurutzea, berriz, 1599. urtean lantzeko agindua eman zuen Lope Albusiko batzilek. Biak ere Igartzak antzinako komunikazio-bideetan izan ziren garrantzizaren lekuko dira eta, gaur egun, Gipuzkoako barrauldetik doan Donejakue bideko elementuak dira.

Dolareak
1611n bidaiarientzako benta izateko eta sagardo egiteko dolarea jartzen diseinatutako etxetxarra da. Apiragak diru dituen adreiluz beteko hormak, hain zuzen ere XVII. mendean lehen erdiro ezaugarri direnak. Barnealdean XVII. mendeko eguzkoreko dolare bat bisita daiteke.

■ ARRARIAN

1927. urtean Beasaingo auzo birhurtu zen.

Arriarango urtegia
1994ko uztailaren 28an inauguratu zen. Goierri osorri ura ematen dion eta uhtean Nestor Basterretxearen eskultura duen urtegia da.

San Pedroren eliza
Nabe bakarreko eliza da. Bere portada ederra, XIX. eta XVI. mendetakoak, estilo gotiko flamigeroko. Aldare nagusia XVIII. mendeko erretaula du. Tenpluan dauden bi bataiartekoak bat XVI. mendeko da zuri aski.

Arriarango eta Salbatoreko zubiak
Igartzako zubiak

Hileko lehen larunbatean: Bertako eta garaian garaiko produktuen azoka berezia.

Tokia: Loinazko San Martin plaza

Hileko lehen larunbatean: Bertako eta garaian garaiko produktuen azoka berezia.

Loinazko San Martin plaza

Hileko lehen larunbatean: Bertako eta garaian garaiko produktuen azoka berezia.

■ ASTIGARRETA

Antzibarretarren batera Segura hiribilduari elkartu zitzan 1384an, hala ere, lurren jabetza, mendiaren erabilera eta errenterien administrazioa Astigarrak berak izaten jarraitu zuten, toki-gobernua izaten jarraitzen. 1615. urtean izendatzen zen hiribildu. Jatorrizko parroquia, oraingoen aurreko, 1501ean eraiki zen. 1929an hiribildu izateari utzi eta Beasainko elkartu zitzan.

Trikuaztiko tumulua
Mandubiko mendatetik hurbil samar daude.

Larrarte trikuharria
Mandubia eta Murumendi artean kokatuta dago, Izazpitik Murumendirako bidexkan han zuzen ere.

San Gregorioren ermita
Eskualdeko bizekunek aspalditik sentitu dute ermita horrekiko debozioa. XIX. mendean Astigarraketaren erretore izan zen Pedro Eizagirre Jr. kolerak jota hil zen eta aldarearen ondorioz lur ematen zion. Gerora, gorpua usteldu gabe agertu zen.

Tours-eko San Martinen eliza
Tenplua oinplano angeluzuzeneko da eta dorrea du oinean. Eliza horretatik San

Gregorioren ermitara doan bidea 1703ko gurutze-bidea dago.

Harraska publikoa
Frantziska Urkia 1906an ekarritako urari esker eraiki zen.

■ GARIN

Beti izan da Beasaingo auzo. 1500-1550. urte inguruak dira Garin auzoko lehenengo berriak. Bertan, San Sebastian eliza dago, nabe bakarreko landaparrroka da.

■ ARATZ-MATXINBENTXA

Beasain hiriguneetan dagoen auzoa da. Betidanik izan da Beasaingo auzoazko bat. Eliza eta hilerria Beasaingo lurretan eginagatik, baserri gehienak lau herritan banatuta daude: Beasain, Azpeitia, Belzama eta Ezkio-Itsoa. Loinazko San Martin eliza 1790ean inauguratu eta 1930ean berriatu zen.

■ GUDUGARRETA

Herritarrean meendebaldean kokatutako auzoa da, Murumendik mendiarean magalean. 1615etik 1882. urterra biltarate herria izan zen eta 1882. urtean Beasaingo auzo izatez pasen.

■ KATEA KALEA

Kale izen honek, herriko sarrera zenean kale honen hasieran kokaturik egon zen udal-legaztiak orotaratzentzat digu. Legarregi hornetan udal-zerzagak zitzakien herriko sarrarten ziren mertxekarie. Legarregiaren eta bidez bestaldetan zegun zutarriaren artean, kate batetik ideha zeharkatu eta igarobidea ixten zuen.

■ JOSE MARTIN ARANA KALEA

1916an Udaltzatzak Jose Martin Aranak herriaren alde egindako lanarenagatik kale bali ibera izena jartza eraiki zuen eta hortik datorrk kale honi izena. Kale honetako bost etxeak Aranak berak eraiki zituen, udalari lurrak erosio eta garai bateko erremonete eta zesta-punta pilotaleku bota ondoren.

GASTRONOMIA

Beasaingo bertako jeneroaren artean odolikia eta martingoak ajipatu behar ditugu. Azken haiez hiribilduaren berezigeria dira Gipuzkoako gozogintza tradizionalean. Bere izena Beasaingo sema eta zaindarien Loinazko San Martinengandik datorria. Ezta duen ore brisako tartaleta batez osatutako gozo bat da, gatzainetako almidrena pixka batetik eta giztua txokolatek estala.

Odolikari dagonke, Beasaingo odolikia famatutak diru mundu osoran. 1985ean sortutako odolikaren kofradia 150 kofradiek osatzen dute. Beri helburu nagusia, odolikaren kontsumos eta hedadura handiztela eta kalitatea zaintza dira. Azaroaren erdialdean, Tours-eko San Martin eguna dagoen inguruan, dastatzetik lehiaketa bat egiten da. Bertan, Urola ibaiaren haranetik Tolosaldeko eskualdeaino harakin guztiek parte har dezakete.

AZOKAK

Asteartea: Orotarain produktuen asteroako azoka. Tokia: Loinazko San Martin plaza eta Eruaskin plaza.

Hileko lehen larunbatean: Bertako eta garaian garaiko produktuen azoka berezia.

Loinazko San Martin plaza

Hileko lehen larunbatean: Bertako eta garaian garaiko produktuen azoka berezia.

■ AZOKAKO

Asteartea: Orotarain produktuen asteroako azoka. Tokia: Loinazko San Martin plaza eta Eruaskin plaza.

Otsailaren 4an. Santa Ageda bezperra.

Otsailaren 4an. Santa Ageda bezperra.

Maiatzaren 2an. Beasaingo zaindarien eguna ospatzen da, Loinazko San Martin plaza Aratz-Matxinbentako Santa Ageda jaiak.

Maiatzaren 2an. Pakzoka egunetik 6. asteburera, Loinatz eguna eta Loinatz jaiak.

Ekainaren 23an. San Joan bezperra, udako solstizioa ospatzeko eta udalriko ongieliora emateko euskaldanza eta jaiak.

Ekainaren 29an. San Pedro eguna: Arriarango jaiak.

Irailaren lehen asteburuan: Beasainmendiko jaiak Agortan eta Usurben.

Irailaren 8an. Loinazko Andre Mariaren eguna: Igartzeta eta Loinatz auzoetako jaiak.

Azaroaren 11n. Tours-eko San Martin eguna: Astigarrateko jaiak.

<div style="width: